

ZENIJNÍ ZABEZPEČENÍ NÁSILNÉHO PŘECHODU ŘEKY Z CHODU ARMÁDNÍM SBOREM PŘI PRONÁSLEDOVÁNÍ

Div. gen. Ing. Antonín Sameš

Násilný přechod řeky z chodu je útočný boj s překonáním řeky, provedený bez zastávky nutné pro plánovitou přípravu, nebo s krátkou zastávkou trvající jen několik hodin.

Násilný přechod řeky z chodu je dílem sovětské taktiky. V Sovětské armádě byl od dávna studován, nacvičován a prováděn. Za Velké vlastenecké války, od léta 1943 až do úplné porážky nacistů a fašistů, přecházely sovětské armády s překvapující rychlostí všechny vodní toky, i velké řeky, a to především z chodu. Násilný přechod z chodu se tak stal hlavní formou boje sovětských armád o řeky. Útok byl vždy plánován tak, aby dosažení řeky nebylo konečným cílem. Nepříteli nebyla nikdy ponechána možnost zorganizovat solidní obranu na řece. I když obranu připravoval, byla řeka rychle překročena a bylo dobyto dostatečné předmostí k zasazení hlavních sil a pokračování v útoku. Ani rychlý ústup Němců k řece, aby pod ochranou silných zadních voň zorganizovali na druhém břehu obranu, neměl úspěchu. Sovětským vojskům se vždy podařilo dosáhnout rychlými skupinami řeky, zmocnit se přechodů a udržet je do příchodu hlavních sil.

Sovětská vojska dosahovala úspěchu při přechodech vodních toků z chodu:

- vysokou morální hodnotou vojsk,
- dobrou organizací průzkumu všeobecného a speciálního, zejména ženijního,
- organizovanou přípravou přechodu,
- překvapením, zejména utajením zámyslu,
- rychlostí a rozhodností operace,
- provedením přechodu na široké frontě,
- překvapujícím dobytím přepravišť, organizovaným provedením přechodu a dovedným manévrem přepravními prostředky,
- rychlým nahromaděním sil na druhém břehu a zabezpečením dobytého terénu, zejména proti tankům,
- dobře organizovanou protitankovou a protiletectkou obranu a protichemickou ochranou přepravišť,
- výcvikem vojsk v přechodech vodních toků.

Polní řád v čl. 362 uvádí, že násilný přechod řeky může být proveden přímo z chodu při střetnutí, při pronásledování nepřítele a zaujme-li nepřítel spěšně obranu na řece.

Armádní sbor je schopen provádět všechny uvedené formy násilného přechodu z chodu. Může vytvořit dostatečně silný a pohyblivý sled rychlých jednotek (zejména má-li mechanisovanou divisi), který může prudkým a rychlým postupem dosáhnout a dobýt řeky dříve, než se na ní nepřítel pevně zachytí a vytvoří dobře organizovanou obranu.

Složitost násilného přechodu z chodu vylučuje možnost popsat v jednom článku všechny jeho formy, a proto jsem si vybral jako thema případ nejčastější, t. j. násilný přechod řeky při pronásledování, z něhož podrobněji popisují přechod řeky mechanisovanou divisi.

Při rozvíjení úspěchu a při pronásledování musí útočník vynaložit veškeré úsilí k tomu, aby jeho vojska dosáhla řeky dříve, než se podaří nepříteli zorganizovat na ní obranu, zmocnila se přepravišť nebo míst vhodných pro jejich zřízení, přepravila dostatečné síly a prostředky přes řeku a vytvořila na odlehlém břehu dostatečně hluboké předmostí k zabezpečení přepravy hlavních sil armádního sboru a k jejich zasazení do boje.

Úkolem rozvíjení úspěchu a pronásledování bývá pověřena mechanisovaná divise přiměřeně zesílená, která postupuje po 2 až 3 osách. K překročení řeky musí být všechny její proudy vybaveny dostatečnými ženijními silami a prostředky (zejména k zřizování přepravišť), aby jejich postup nebyl zdržován na zátarasech zřízených nepřítelem a aby samy mohly zahájit přechod přes řeku ihned po jejím dosažení.

Úspěch rychlého postupu a zvláště pak přechodu řeky závisí na rozhodnosti, odvaze a iniciativě taktických velitelů, jejich ženijních náčelníků a velitelů ženijních jednotek zabezpečujících vojska. Sebemensi nerozhodnost nebo neorganisovanost může být příčinou neúspěchu nebo zdržení na řece a tím ztráty výhod přechodu z chodu.

Důležité je, aby se předsunutě oddíly nebo předvoje rychlým pronikáním, i mimo cesty, mezerami v sestavě nepřítele, s překvapením zmocnily přepraviště nebo míst vhodných pro přepravu, ležících na cestách nebo poblíž nich. Překvapení se dosahuje postupem na široké frontě, aby byla rozptýlena pozornost nepřítele, odvážným pronikáním k řece a zmocněním se přechodů v době a v místech, kde to nepřítel neočekává, i kdyby podmínky pro přechod byly méně příznivé.

Násilný přechod řeky z chodu organizuje velitel armádního sboru. Podle úkolu, který dává mechanisované divisi, zesiluje ji takovými silami a prostředky, aby mohla dosáhnout řeky, zmocnit se přechodů a vytvořit podmínky pro přechod hlavních sil armádního sboru. Určuje přepraviště pro hlavní síly sboru a sborová ženijní opatření pro přechod řeky.

Velitel mechanisované divise organizuje podle rozkazu velitele armádního sboru postup své divise k řece, zmocnění se přechodů a přechod jejich hlavních sil.

Ženijní síly a prostředky se decentralisují na jednotlivé proudy, avšak veliteli mechanisované divise musí zůstat k dispozici část sil a přepravních prostředků (až do 50%), aby podle návrhu ženijního náčelníka mohl využít místního úspěchu a zesílit přepraviště nebo zřídil je na místě sice nepředvídaném, druhořadém, na němž se však vytvořily příznivé podmínky.

A. Plánování a příprava násilného přechodu

Násilný přechod řeky z chodu je jen zdánlivě jednodušší než plánovitý, delší dobu připravovaný přechod řeky bráněné nepřítelem. Oba způsoby mají své zvláštnosti, k nimž musí být přihlíženo, a oba vyžadují pečlivé přípravy a organizace. Je zcela nesprávná domněnka, že se násilný přechod řeky z chodu provádí podle iniciativního rozhodování nižších velitelů. Přechod musí být plánován a organizován vyššími veliteli, a to podle významu řeky jako překážky.

Proto kdykoli bude v hloubce nepřátelské obrany řeka, vydá velitel armádního sboru své rozhodnutí pro přechod již v době přípravy k útoku. Přípravy se musí konat včas. Plk. Baranov v článku „Násilný přechod vodního toku z chodu“ (Vojennyj vestnik čís. 7/1944) uvádí: „Přípravy k násilnému přechodu (z chodu) budeme často konat ještě tehdy, kdy vojska jsou značně vzdálena od řeky. Na příklad na perejaslavském směru dal velitel jedné armádní skupiny rozkaz k násilnému přechodu Dněpru v době, kdy nepřítel byl ještě 40 až 80 km na východ od řeky.“

V každém případě, i když jde o menší řeku navrhuje ženijní náčelník ve své informační zprávě ženijní zabezpečení jejího přechodu a podle rozhodnutí velitele sboru je plánuje a organizuje. Žádná řeka nesmí být vynechána v návrzích ženijního náčelníka jen proto, že je malá, bude-li nutno zřizovat na ní přepraviště. Mnohdy lze menší řeky obtížněji přebrodit než řeky větší, mají-li nevýhodné, močálavité nebo strmé břehy, bahnitě dno nebo prudký tok. Velmi nevýhodné pro přechod mohou být kanalisované řeky, průplavy a kanály, mají-li vysoké břehy nebo různá zařízení, která ztěžují buď přísun převážecího materiálu nebo převážení anebo stavbu mostu.

Ve střední Evropě jsou vodní toky, přes něž musí být přechod připravován, průměrně od sebe vzdáleny na 50 km. Jsou však případy, že řeky jsou i na 20 km. Je-li úkol sboru při útoku dán do hloubky 30–50 km, znamená to, že sbor bude do jeho splnění přecházet

aspoň jednou řeku z chodu a v některých případech i několik vodních toků. Nebude tedy přechod vodního toku z chodu za útoku výjimkou, nýbrž častým zjevem.

Plánování na stupni sboru v době přípravy k útoku spočívá v průzkumu řeky, v kalkulaci ženíjních sil a prostředků potřebných pro mechanisovanou divisi při jejím zasazení a pro přepravu hlavních sil sboru a dále v provedení příprav.

Průzkum řeky a nepřátelské obrany na ní organizuje štáb sboru a ženíjní náčelník. Řeka je studována podle map a plánů, vojensko-zeměpisných popisů a jiných pomůcek. Závčas jsou vyžadovány u armády letecké snímky řeky a k ní přilehlého pásu terénu, a to kolmé (měřítko 1 : 5000 i větší), šikmé a stereoskopické. Na žádost velitele armádního sboru vysílá armáda na řeku hloubkový průzkum, aby opatřila o ní údaje, které nelze zjistit jiným způsobem. Jsou vyslýcháni zajatci a místní obyvatelé.

Účelem ženíjního průzkumu je zjistit technické a taktické údaje potřebné pro přechod řeky, jako její šířku, hloubku, rychlost proudu, stavby na ní (zejména mosty), vlastnosti dna a břehů, skryté přístupy k řece, brody, ostrovy, mělčiny, překážky na březích i ve vodě a nejvhodnější místa pro zřízení přepravišť všech druhů. Dále se zjišťuje stav a vlastnosti cest vedoucích přes řeku a k ní, možnosti zřízení nových cest, umístění a množství místních přepravních prostředků a materiálu z místních zdrojů, nejvhodnější místa pro soustředění přepravních prostředků a možnosti jejich přísunu k přepravištím a možnosti zastření vojsk ve východišti k útoku na nepřítele na řece. Z obranných prací nepřítele se zjišťuje přední okraj nepřátelské obrany na řece, soustava jeho obranných zařízení a záтары, zejména minové.

Rozhodnutí o násilném přechodu řeky z chodu vydává velitel armádního sboru v úkolu mechanisované divise. Půjde-li o úzké řeky, bude úkol vyjádřen zcela stručně, na př. „zmocni se přechodů přes řeku a vytvoří předmostí na čáře . . . k zabezpečení dalšího postupu ve směrech . . .“ Podrobnější pokyny jsou obsaženy ve směrnících pro ženíjní zabezpečení mechanisované divise, v nichž se uvádí, jaké ženíjní síly a prostředky se jí přidělují, jaké přípravy pro přechod má udělat, po případě co bude připraveno péčí sboru, jaká přepraviště, zejména mostová, má div se zřídit a p.

Základní dokument pro plánování přepravy při plánovitém násilném přechodu, t. j. plánová tabulka přepravy, se při přechodu z chodu nesestavuje. To však neznamená, že štáb sboru spolu s ženíjním náčelníkem nepromyslí přechod řeky a nepropočítá možné alternativy přechodu mechanisované divise a hlavních sil armádního sboru. Takové výpočty jsou nutné, jak k vyšetření potřeby přepravních prostředků, tak i jako podklad pro podrobné kalkulace během postupu mechanisované divise k řece. Jde-li o přechod větší řeky, vydá armáda ve směrnících pro ženíjního náčelníka sboru potřebné pokyny, zejména o zřízení armádních přepravišť a o době jejich použití armádním sborem.

V plánu ženíjního zabezpečení útoku pro dobu přípravnou zaplňuje ženíjní náčelník sboru výrobu dřevěných ženíjních loďek a prvků pro rychlou stavbu výpomocných mostů, aby bylo co možná ušetřeno normovaných prostředků, kromě obojživelných aut a gumových člunů. Výroba se ukládá všem divisím a je třeba k ní plně rozvinout ženíjní techniku. Nestačí-li ženíjní síly a prostředky, provede část výroby sbor se svým sborovým ženíjním praporem nebo posilovou ženíjní jednotkou. Výpomocné mosty se připravují pro zatížení 40 t, a má-li armádní sbor těžké tanky, pro zatížení 60 t.

Podle nařízení armády staví sbor mosty únosnosti 60 t na těch směrech, kde armáda předpokládá zasazení těžkých tanků, i když divise a sbor mají jen střední tanky.

Důležité je propočítat a zabezpečit dopravu dřevěných loďek a konstrukcí výpomocných mostů, aby materiál byl skutečně dovezen k přepravištím. Za Velké vlastenecké války se často stávalo, že při rychlém pronásledování nepřítele byly potřebné dopravní prostředky opatřeny, i když musil být složen s aut jiný materiál.

Na přepravu tanků a děl k podpoře boje na druhém břehu (nejsou-li přiděleny plovcí tanky) je třeba počítat na nebrodných řekách se stavbou přívozů z normovaných mostových souprav. Pro každý proud se uvažuje jedno přívozové přepraviště o několika soulodích.

Potřeba normovaného materiálu pro stavbu mostů se kalkuluje podle šířky řeky a podle toho, je-li možno stavět mosty z výpomocného materiálu. Těmto mostům se dává přednost, nezdrží-li se tím stavba. Pro stavbu se počítá s využitím částí normovaného materiálu použitého ke stavbě přívozových přepravišť, na nichž se po stavbě mostů snižuje počet přívozových soulodí na jedno. Proto mají mít přívozová soulodí stejné rozměry a únosnost jako mostová soulodí.

Celkem se počítá pro každou divisi nejméně jeden most 40 t a kromě toho pro armádní sbor jeden most 60 t.

Na poslední 2—3 dny v době přípravné pro útok se zaplňuje nácvik přechodu řeky na vodní překážce v týlu sboru, co možná podobně jako je řeka, všemi druhy vojsk, zejména pěchotou. Nácvik stavby výpomocných mostů (po případě normovaných mostů) provádějí ženijní jednotky v týlu na překážce podobné řece, přes níž se bude most stavět, třeba suché. Nácvikem má být dosaženo toho, aby stavba mostu byla na řece provedena co nejrychleji a aby výpomocné mosty byly stavěny rychlostí 0,5—1,0 bm za minutu. Těto rychlosti dosahovali sovětské ženisty při pronásledování německých nacistických armád v letech 1944 a 1945 a tím prokázali, že v příznivých technických podmínkách lze stavět výpomocné mosty stejnou rychlostí jako mosty normované.

Tomuto nácviku předchází procvičování přechodu na plánu, které v mechanisované divisi řídí ženijní náčelník a jehož se účastní ženijní náčelníci pluků a velitelé ženijních praporů, kteří budou činní při přechodu. Přechod se pak procvičuje na nižších stupních tak, aby každý ženijní důstojník byl připraven na svůj úkol při jeho provádění.

B. Příprava násilného přechodu řeky za postupu k řece

Mechanisovaná divise, zasazená do průlomu, má za postupu k řece tyto úkoly ženijního zabezpečení svého boje, vztahující se k provedení přechodu řeky:

1. ženijní průzkum,
2. úprava a odminování cest,
3. zabezpečení boků,
4. úprava východiště útoku,
5. zabezpečení ženijním materiálem.

1. Ženijní průzkum

Předmětem ženijního průzkumu za postupu k řece jsou:

- postupové cesty a objekty na nich,
- zatarasovací činnost nepřítele, zejména protitanková a protipěchotní minová pole, ničení připravená nebo provedená nepřítelem na postupových osách,
- přirozené překážky, znemožňující nebo ztěžující postup a rozvinutí jednotek,
- nepřátelská obrana řeky na přilehlém a odlehlém břehu, zejména přední okraj, minové a j. zátarasy, hloubka obrany a stupeň její ženijní úpravy,
- řeka a možnosti jejího přechodu, t. j. upřesnění a doplnění údajů získaných v době přípravné, zejména vhodná místa pro přepraviště,
- možnosti získání materiálu z místních zdrojů pro přechod řeky,
- možnosti úpravy východiště útoku.

Ženijní průzkum je organizován na všech stupních a jeho výsledky se rychle oznamují všem ženijním náčelníkům od pluků až po sbor. Tyto výsledky musí být rychle vyhodnoceny, aby ženijní zabezpečení mohlo být včas zorganizováno a materiálně zabezpečeno.

Ženijní průzkumné hlídky, co možná na terénních vozidlech, postupují s průzkumem předsunutých oddílů a energicky pronikají mezerami v sestavě nepřítele co nejvíce kupředu, aby získaly co nejdříve potřebné zprávy.

V Sovětské armádě byly sestavovány za pronásledování nepřítele zvláštní průzkumné (a přepadové) skupiny, složené z ženistů a samopalníků, které byly zesilovány těžkými

kulometry, protitankovými ručními zbraněmi a 45 mm děly. Tyto skupiny měly kromě průzkumných úkolů ještě úkol dosáhnout přepraviště přes řeku, zmocnit se ho, po případě zamezit nepříteli přechod řeky a udržet přechod do příchodu vlastních vojsk. Skupiny obvykle obcházel nepřátelská ohniska, ponechávající je vojskům, která postupovala za nimi, a ničily jen malé nepřátelské skupiny, které jim bránily v plnění úkolů. Takové skupiny mají být vybaveny obojživelnými auty a gumovými čluny, po případě i útočnými čluny s propulsořem, aby mohly rychle překročit řeku a udržet na ní přepravu.

Nutno zdůraznit, že úkoly průzkumu nepřátelské obrany řeky a možnosti přechodu řeky nejsou úkoly výhradně ženijního vojska, ale že je mají plnit všechny druhy vojsk, jak mechanisovaná pěchota, tak tankové vojsko, dělostřelectvo atd. Má být zásadou, že dosáhne-li jednotka kteréhokoli druhu vojska za pronásledování řeky, má se ihned pokusit o její přechod, překročit ji a udržet předmostí na druhém břehu do příchodu dalších sil. Protože ve středoevropském prostoru jsou většinou řeky malé, s malou hloubkou vody a pevným dnem, bude často možné najít na nich vhodné brody nebo přepravit aspoň pěchotu a její lehké doprovodné zbraně jejími vlastními silami na improvizovaných prostředcích přes řeku. Proto všechny druhy pozemních vojsk mají nejenom znát přechod malých řek broděním a na improvizovaných prostředcích vlastními silami, ale i umět zřizovat tyto prostředky z materiálu získaného na místě a provádět potřebný průzkum pro přechod řeky.

2. Úprava a odminování cest

Nepřítel, jehož obrana bude prolamována, bude zpomalovat postup útočníka také ničením cest, zejména objektů na nich a jiným zatarasováním, aby získal čas k organizování obrany v hloubce. Má-li útočník před sebou řeku nebo několik vodních toků, bude se naopak snažit zvýšit tempo svého postupu, aby znemožnil nepříteli organizovat obranu a dosáhl překročení řeky za výhodných podmínek, t. j. bez nepřátelské obrany nebo pod slabou nebo jen spěšně organizovanou palbou. Má tedy otázka rychlého postupu pro útočníka prvořadý význam.

Pro ženijní vojsko, které zabezpečuje postup mechanisované divise, je úprava postupových cest a odminování vedle ženijního průzkumu nejdůležitějším úkolem před bojem o řeku. Podkladem pro činnost ženijního náčelníka sboru, mechanisované divise a pluků a ženijních velitelů jsou studium terénu, silnic a cest a objektů na nich a přirozených překážek v době přípravy k útoku a údaje ženijního a vševojskového průzkumu, získané v této době. Tyto údaje jsou pak za průlomu nepřátelské obrany a postupu mechanisované divise rychle doplňovány zprávami ženijního průzkumu.

Mechanisovaná divise postupuje podle rozhodnutí velitele sboru ve 2–3 proudech, každý po jedné postupové ose. V každém proudu v předsunutém oddílu nebo předvoji je ženijní jednotka pro odminování a úpravu cesty v síle asi 1 roty, vybavená 1–2 odminovacími tanky, buldozerem, po případě pojízdným jeřábem a prostředky pro rychlé překonávání překážek.

Ženísté provádějí jen zběžnou úpravu cest. Narazí-li na zničený objekt (most), zřídí především objezd, a není-li to možné, postaví most z výpomocného materiálu, který vezou s sebou, nebo z materiálu získaného na místě. Nálevky na cestách se zaplňují pomocí buldozeru, jímž se také odstraňují barikády a trosky ze zničených budov a jiných objektů, zejména v osadách.

Odminování postupových os se provádí v nezbytné míře. Vždy se odminuje celé silniční těleso, a prochází-li cesta minovým polem, odminuje se po obou stranách cesty ještě pruh terénu tak, aby průchod byl 30–35 m široký pro manévr tanků a vozidel. V osadách se zpravidla odminují jen cesty (ulice) nutné pro průchod a manévr a náměstí. Průchody v minových polích se ohraničí a označí tabulkami „Průchod“ — „Miny“, jednak do průchodu, jednak do minového pole. Cesty po celé délce se ohraničují smluvenými značkami, na př. věčty.

Jedna až dvě postupové osy se upravují na divisní cesty. Úpravu provádějí divisní

ženisté v síle asi jedné čety na postupovou osu; jsou vybaveni ženijní technikou. Úpravy spočívají v důkladnější obnově zničených nebo poškozených míst.

Dojde-li k rozvinutí proudů a k útoku na nepřátelské postavení, rozmnožuje se počet cest o praporeční pomocné cesty, které vytyčují, odminovávají a zběžně upravují ženisté přidělení praporům.

3. Zabezpečení boků

Postup mechanisované divise je chráněn proti protiútokům nepřátelských tanků pohyblivým oddílem zatarasovacím na autech, vybaveným protitankovými a protipěchotními minami, trhavinami a ostnatým drátem.

Pohyblivý oddíl zatarasovací mechanisované divise má za úkol přehradit na rozkaz velitele divise nebezpečné směry nepřátelských tankových protiútoků na čarách předem určených v plánu použití POZ, obvykle v součinnosti s protitankovou zálohou. Postupuje od jednoho místa pohotovosti k druhému ve směru blízkém ohroženému boku. Při přiblížení čelních sledů k řece je jeho hlavním úkolem zabezpečit na ohroženém boku rozvinutí hlavních sil mechanisované divise a zaujetí výchozí situace pro přechod řeky. Síla POZ mechanisované divise bývá asi 1 ženijní rota.

4. Úprava východiště útoku

Úspěch násilného přechodu řeky z chodu závisí ve velké míře na tom, jak brzo po přiblížení k řece bude přechod proveden. Přesto v některých případech, když se nepříteli podařilo zběžně zorganizovat obranu na řece, bude třeba provést úpravu východiště útoku; tato úprava může trvat nejvýš několik hodin a bude se skládat:

- z odtarasování prostorů na přilehlém břehu, jestliže nepřítel položil zátarasy, zejména minové, v pravděpodobných východištích k přepravě a na přístupech k řece,
- z odminování a po případě z úpravy palebných postavení dělostřelectva zabezpečujícího provedení přechodu řeky,
- z běžného vybudování velitelských pozorovatelů,
- z rozšíření sítě cest, a to tak, aby pro každé přepraviště byla vytyčena a podle potřeby upravena alespoň jedna cesta,
- ze zajištění východiště proti možným nepřátelským protiútokům (činností POZ, položením ochranných minových polí),
- ze zastřešení přepravních prostředků.

5. Zabezpečení ženijním materiálem

I když v době přípravné k útoku byla provedena výroba lehkých přepravních prostředků, nestačí obvykle dopravní prostředky, aby bylo možno přivést k řece tolik materiálu, že by stačil na přepravu pěchoty a lehkých zbraní. Proto je třeba za postupu k řece a během krátké přípravy k přechodu široce organisovat sběr vhodného materiálu z místních zdrojů. Při tom velmi záleží na schopnostech a důvtipu velitelů všech stupňů, zejména nižších, aby dovedli soustředit a využítkovat materiál, který je po ruce, tak, jak to dělali sovětsí velitelé při přechodu řek za Velké vlastenecké války.

Shromažďuje se všechen vhodný výpomocný materiál, na př. vyschlé trávy, kuláče, fošny, dřevěná vrata, ploty, rákosí, sláma, sudy a j. Tohoto materiálu se pak používá k vlastní přepravě osob přes řeku, není-li brodná, nebo se z něho sestavují lehké převážecí prostředky, jako vory, zhotovené ze stanových dílců naplněných slámou nebo rákosím, nebo vory z trámů, kuláčů a p. K přepravě materiálu se zhotovují vory z kuláčů a sudů a soulodí z ukořistěných loděk.

Aby byla zkrácena doba příprav, shromažďování a přísun materiálu, je důležité přimět k spolupráci místní obyvatelstvo a využít jeho znalostí místních poměrů.

Přepravní prostředky a výpomocný materiál se shromažďuje u praporů a s příchodem

předsunutého oddílu nebo předvoje k řece se podle situace přisunuje kupředu, aby mohla být neprodleně zahájena přeprava prvního koloběhu.

Ženíjní jednotky, které budou zabezpečovat boj pěchoty na druhém břehu, musí mít při zahájení přechodu miny a trhaviny v plném počtu nařízeném divisi.

C. Provedení násilného přechodu

Za postupu k řece je třeba, aby dostatečně silné předsunuté oddíly rychle pronikly k řece, třeba obejitím nepřátelských postavení bránících přístupy k řece, a zmocnily se přeprav, zejména mostů nepoškozených nepřítelem. Ženíjní jednotky v sestavě těchto oddílů přeruší roznětové vedení nebo je odstraní spolu s náložemi a dále odstraní nepřítelem položené miny a nástrahy a provedou ženíjní zabezpečení dobytého přepraviště, zvláště položením minových polí. V případě, že se těmto oddílům nepodaří zmocnit se mostu nebo jiného přepraviště, bývá jim dán jako vedlejší úkol zmocnit se prostoru na řece, vhodného pro zřízení přepraviště ležícího na vedlejší cestě a udržet je.

Oddíly mají rychlé dopravní prostředky a z převážecího materiálu obojživelná auta, gumové a útočné čluny. Velmi výhodná jsou k tomuto účelu velká obojživelná auta, která přepraví celou četnu najednou. K těmto akcím je dobře soustředit všechna obojživelná auta a gumové čluny od celé mechanisované divise nebo i sboru a vybavit jimi silné oddíly, které potom mohou dobře splnit daný úkol. Takových prostorů se zmocňují oddíly zejména pro přepravu tanků a dělostřelectva, protože pěchota nachází vždy dosti přechodů, po nichž může dosáhnout druhého břehu buď broděním nebo plaváním nebo přepravou na improvizovaných prostředcích.

Násilný přechod z chodu se zahájí ihned po dosažení řeky a po provedení nutných příprav bez ohledu na denní nebo noční dobu. Může-li být dosaženo překvapení, provádí se přechod bez dělostřelecké a letecké přípravy. Dělostřelectvo, které se nepřipravuje k přechodu, je v palebných postaveních v pohotovosti zabezpečit přepravu vojsk, umlčet nepřátelské dělostřelectvo a minomety, pozorovatelný a palebné prostředky působící přímo na přepraviště a podporovat boj pěchoty na druhém břehu. Praporní a plukovní dělostřelectvo, které bude přepravováno v pozdějších koloběžích, a po případě část divisiho dělostřelectva je co nejdříve k řece v palebných postaveních pro přímou střelbu.

První sled postupuje k řece bez zastávky. Jeho úkol musí být jasný a jednoduchý. Důležité je, aby svůj úkol dobře znali všichni velitelé, i nižší, a aby jim byl dán v terénu s místa, z něhož je vidět na řeku.

Úkolem prvního sledu obvykle bývá přepravit se s překvapením přes řeku, zničit nepřátelská palebná ohniska na druhém břehu, dobýt předmostí a udržet je do příchodu dalších sil. Prostorově je úkol vymezen do hloubky asi 1,5–2 km od řeky, aby nepřítel nemohl střílet z pěchotních zbraní na přepraviště.

První sled vysílá před vyražením kupředu průzkumné hlídky, v nichž jsou ženisté a které zjišťují nejvýhodnější místa pro boj o řeku a pro přechod přes ni. Ženíjní odtarasovací skupiny jdou v čele sledu a provádějí očišťování přepraviště od min a nástrah položených nepřítelem. Přeprava se zahájí prvním koloběhem prvního sledu na přepravních prostředcích, které si dopravil k řece, a to na široké frontě a ihned po dosažení řeky.

Jakmile první koloběh dosáhne druhého břehu, zničí ztečí nepřátelská ohniska na břehu, útočí na další odpory a postupuje až do splnění určeného mu úkolu, pak se opevňuje organizuje protitankovou obranu a zabezpečuje přepravu dalších koloběhů. Boj proti nepřátelským protiútokům musí být organizován ihned, neboť podle zkušeností z Velké vlastenecké války závisí úspěch násilného přechodu jak na vybavení prvního sledu protitankovými prostředky, tak na okamžité organizaci boje proti tankům hned po dosažení druhého břehu. Plavidla se vrací k vlastnímu břehu pro druhý koloběh. Síla prvního koloběhu má být aspoň jedna rota na přepraviště.

Ženísté včlenění do prvního koloběhu razí na druhém břehu průchody v nepřátelských minových zátarasech a zabezpečují postavení protitankových zbraní kladením min.

Ženíjní průzkumné hlídky postupují kupředu a zjišťují nepřátelské zátarasy a odpory. Síla prvního sledu je různá a závisí na stupni nepřátelské obrany, na šířce řeky, na množství přepravních prostředků a na překvapení, s nímž se přechod provádí.

První sled má být organizován tak, aby měl dostatečnou průbojnou sílu při útoku na nepřítele na druhém břehu, aby odrazil protiútoky nepřítele a udržel předmostí po nutnou dobu. Musí být dobře materiálně vybaven, aby mohl bojovat v osamocení, dokud se nepřepравí další síly. Podle zkušeností z Velké vlastenecké války má mít každý pěšák nejméně 1½ až 2 palebné průměry střeliva a 4 až 5 ručních granátů (z nich část dýmových). Věci, které zbytečně zatěžují v boji na druhém břehu a bez nichž je možno se obejít, nechává první sled na vlastním břehu. Protože při přechodu přes nebrodnou řeku bude první sled složen jen z pěchoty (nejsou-li přiděleny plovoucí tanky), musí mít aspoň všechny pěchotní zbraně (těžké kulomety, protitankové ruční zbraně, 82mm minomety) a postupně musí být zesilován dalšími zbraněmi. Pěchotu doprovázejí ženisté, kteří razí průchody v minových polích, zneškodňují nástrahy a poskytují pěchotě pomoc při překonávání překážek, při ničení nepřátelských tanků, při zabezpečení dobytého terénu a vytyčují a upravují pomocnou cestu.

S prvním sledem se také přepravují dělostřelečtí pozorovatelé a spojovací družstva k organizování spojení.

Od zahájení přepravy podporují zajišťovací jednotky složené z těch jednotek, které se ještě nepřevážejí, z vlastního břehu přepravu a boj prvního sledu. Dělostřelectvo a minomety ničí nepřátelská palebná ohniska, přenášejí postupně palbu do hloubky a zarámovávají činnost prvního sledu na protilehlém břehu.

S prvním koloběhem prvního sledu se přepravuje na druhý břeh také ženijní jednotka určená velitelem přepraviště k úpravě břehu a přístavních můstků pro přívozovou přepravu. Stavba souldí pro tanky, dělostřelectvo a jiný těžký materiál se zahajuje co možná nejdříve, aby první sled byl brzo posílen tanky a těžkými a protitankovými zbraněmi a mohl odrážet nepřátelské protiútoky a dosáhnout určeného cíle.

Jakmile tanky přímé podpory prvního sledu dosáhnou druhého břehu, ihned podporují jeho útok. Přejde-li první sled do obrany, použije jeho velitel tanků buď jako kočujících děl nebo jako pevných palebných ohnisek, zejména k boji proti nepřátelským tankům.

Dělostřelectvo, které bylo přepraveno na druhý břeh, přechází do podřízenosti velitele prvního sledu, zaujme palebné postavení a podporuje palbou první sled.

Přeprava prvního sledu přes řeku a jeho boj na druhém břehu je kritickým stadiem boje o řeku. Velení při postupném narůstání sil na druhém břehu je decentralisováno a úspěch boje mnohdy závisí na smělém rozhodování a iniciativě velitelů rot, čet, družstev i jednotlivců. Proto je třeba znovu zdůraznit, že první sled má být dostatečně silný a dobře materiálně vybavený a jeho boj má být podporován mohutnou palbou zajišťovacích jednotek. Většina dělostřelectva proudů mechanisované divise podporuje palbou přechod řeky. Rovněž divisi dělostřelectva zasahuje palbou proti nepřátelským bateriím ve prospěch prvních sledů na přepravištích. V této době použije velitel sboru části přidělených letů bitevního a bombardovacího letectva k boji proti zálohám nepřítele a vyrazí je protiútokům.

Po přepravě prvního sledu se přepravují pod jeho ochranou další sledy. Pěší (mechanisované) prapory se přepravují stejným způsobem jako první sled, těžké tanky, dělostřelectvo a jiný těžký materiál se přepravují po sletech na přívozových přepravištích, které se zřizují během přepravy prvního sledu. Dělostřelectvo a minomety, které se dosud nepřepравují, musí až do posledního okamžiku před přepravou podporovat palbou boj jednotek na druhém břehu.

Přeprava protitankových posilových prostředků a tanků je vedle přepravy prvního sledu nejdůležitějším problémem přechodu řeky. Vojska na druhém břehu musí dostat co nejdříve mohutnou podporu tanků, protitankových prostředků a dělostřelectva. Ačkoli se největší část tanků, dělostřelectva a jiných posilových prostředků zpravidla přepravuje na

nebrodných řekách po mostech, musí být vynaloženo největší úsilí na vybudování přívozo-
vých přepravišť, protože zejména na širokých řekách je přeprava na nich zahájena dříve
než po mostech. Aby byla brzo zřízena, použije se pro ně normovaného materiálu, ačkoli
se pro jiné druhy přepravy používá co možná prostředků výpomocných. Podaří-li se zmoc-
nit se místních plavidel na řece, použije se jich k stavbě soulodí, jestliže se tím nezdrží zřízení
přívozo-
vého přepraviště; jinak se jich použije k zesílení přívozů nebo k nahrazení normo-
vaných plavidel.

Hlavní síly mechanisované divise se přepravují po mostových přepravištích. Na men-
ších řekách s hloubkou vody do 3 m a s rychlostí vody do 1,50 m/vt. a při únosném dnu se
stavějí výpomocné mosty na rámových podporách z materiálu, který byl připraven v době
přípravy k útoku a dovezen na místo mostového přepraviště.

Mosty se stavějí co nejdříve, přímo z aut, jakmile se na druhém břehu první sled
zmocní čáry, která zabezpečuje místo stavby mostu před přímou kulometnou palbou a dě-
lostřeleckým pozorováním.

Velitel mechanisované divise řídí přepravu vojsk a boj o řeku a boj na druhém břehu
ze své pozorovatelné, která je na nejdůležitějším směru. Po dobytí dostatečně hlubokého
předmostí se přemístí na pozorovatelnou na druhém břehu.

Ženíjní náčelník mechanisované divise je na pozorovatelné velitele divise. Ačkoli se
nesestavuje plánová tabulka přepravy, musí zavést po ženíjní stránce do přepravy pořádek
a organizaci. Přechod v žádném případě nesmí být ponechán k provedení nižším velitelům,
nýbrž musí být řízen shora, veliteli všech stupňů. Skutečnost, že se údaje o řece, o nepříteli
a jeho obraně na ní upřesňují až za postupu k řece a že se během postupu a před řekou
opatřuje a doplňuje materiál pro přechod, nemůže být na omluvu neorganizovanosti pře-
chodu. Velký nárok se klade na schopnosti ženíjního náčelníka, který musí udělat vše,
aby se přechod v krátké době stal plánovitý a řízený.

Jestliže nepřítel zanechal na řece jen bojové zajištění a obranu organizoval dále za
řekou na výhodnějším místě, postupuje první sled po dobytí postavení bojového zajištění
až do dotyku se skutečným předním okrajem nepřátelské obrany. Při postupu vysílá prů-
zkum a zajišťuje si křídla a boky. Útok na nepřátelské obranné pásmo se pak provádí po
přepřavě hlavních sil mechanisované divise normálním způsobem.

D. Přeprava hlavních sil armádního sboru

Hlavní síly sboru postupují co možná po čtyřech osách, po dvou pro každou pěší di-
visi, využívající cest, po nichž postupovala a které upravila mechanisovaná divise. Přechod
pěších divisí přes řeku se provádí po mostech, a to jednak po těch, které postavily ženíjní
jednotky mechanisované divise, jednak po těch, které postaví ženíjní jednotky pěčí sboru
podle plánu ženíjního zabezpečení. Proto ženíjní náčelník sboru již v době přípravy k útoku
předvídá a plánuje stavbu mostů pro druhý sled sboru a manévry normovanými přepravní-
mi prostředky. Upřesňuje plán podle situace a zpráv získaných průzkumem a podle
potřeby navrhne veliteli sboru změnu.

Mosty pro přechod 2. sledu armádního sboru se stavějí co možná výpomocné, a to
z materiálu získaného na místě. Ke kácení a zpracování dřeva je třeba rozvinout ženíjní
techniku a vlastní stavbu provádět rychlým způsobem. Nejvýhodnější doba stavby je v noci.
Lze-li však zabezpečit dostatečnou protileteckou obranu, lze mosty stavět v kteroukoli
dobu denní. Je třeba se snažit o to, aby na každém mostovém přepravišti byly dva mosty,
dostatečně od sebe vzdálené, aby poškozením mostu náletem nepřátelského letectva nebyla
přerušena přeprava.

E. Úkoly ženíjního zabezpečení mechanisované divise při provádění násilného přechodu

1. Ženíjní průzkum

Ženíjní průzkum je prováděn především ženíjními průzkumnými hlídkami, které
jsou v sestavě prvního sledu a s jeho prvním koloběhem se přepravují na druhý břeh. Jejich

úkolem je zjišťovat nepřátelské zátarasy před řekou, na řece a na druhém břehu, přirozené překážky a možnost jejich překonání, vybudovaná palebná postavení, nepřátelské zbraně ukryté v osadách, zakopané tanky, dále možnosti úpravy cest a j. Kromě toho musí být vytvořena síť ženijních pozorovatelů na vlastním břehu, aby každý ženijní náčelník (pluků a divisi) měl přímé zprávy o průběhu přechodu a o boji na druhém břehu, aby mohl včas navrhnout svému veliteli potřebná opatření k udržení tempa přechodu. Tyto pozorovatelný se podle vývoje situace přemísťují na druhý břeh a dostávají úkol zjišťovat činnost nepřítele v boji o dobytí a udržení předmostí. K ověření a upřesnění zpráv získaných pozorováním je třeba, aby ženijní náčelníci měli malou zálohu průzkumníků, z níž se vysílají hlídky na odlehlý břeh.

Ženijní průzkum má být silný, protože jeho výsledky mohou mít rozhodující vliv na provedení přechodu.

Zprávy získané ženijním průzkumem si doplňují ženijní náčelníci zprávami ze vševojskového průzkumu a z průzkumů speciálních. Je nutné, aby si ženijní náčelníci včas zabezpečili v tomto směru dobrou součinnost, protože některé druhy vojsk mají hustší síť pozorovatelů nebo lepší prostředky k pozorování (na př. dělostřelectvo). Nepřátelský břeh pozorují totiž nejenom štáby praporů provádějících přechod, ale i praporů dalších sledů a zajišťovací jednotky pěší, dělostřelecké, tankové atd.

2. Odtarasování

Odmínování přepraviště se provádí podle zpráv ženijního průzkumu, který proniká v sestavě vševojskového průzkumu nebo samostatně v předsunutém oddílu k řece. Odmínování vlastního břehu, i přístupů k řece, provádí odtarasovací jednotka předsunutého oddílu nebo předvoje ihned po dosažení řeky.

K odminování místa pro přistání, k vytyčení cest, k úpravě břehu při přívozové přípravě se vysílá s prvním koloběhem na druhý břeh na každém přepravišti jedna ženijní četa. Pro odtarasovací činnost má každá pěší rota odtarasovací skupinu v síle ženijního družstva. Odtarasovací skupiny razí průchody v minových zátarasech táhlými náložemi, označují průchody v minových polích a odstraňují nástrahy. Skupiny zásobuje trhavinami skupina zabezpečovací, organisovaná v pluku.

3. Úderná činnost

V některých případech bude účelné organisovat úderné skupiny, aby byla rychle zdo-lána nepřátelská palebná ohniska, z nichž nepřítel ohrožuje přepravu přes řeku. Poněvadž tyto nepřátelské odpory budou obvykle zjištěny až při dosažení řeky, kdy sestavování úder-ných skupin bude provedeno pod tlakem času, musí jak ženijní náčelník mechanisované divise, tak ženijní náčelníci mechanisovaných pluků včas pamatovat na tuto možnost. Že-nijní náčelník mechanisované divise ji uvažuje při kalkulaci sil a prostředků a ženijní náčel-níci mechanisovaných pluků již za postupu k řece mají v plukovní ženijní záloze připrave-nou jednotku, z níž dodají včas potřeby ženisty k sestavení úderných skupin.

Tyto skupiny se tvoří z pěchoty a ženistů. Podle potřeby mohou být vybaveny 57mm dělem. Přepravují se, jestliže se čelní jednotky nevysílají, s prvním koloběhem prvního sledu. Počet úderných skupin nebývá velký, na jedno přepraviště obvykle 1—2 skupiny. Ženisté v nich tvoří podskupinu průzkumnou (odtarasovací) a podskupinu pro ničení.

4. Ženijní zabezpečení přepravišť

Základním způsobem přepravy při násilném přechodu řeky z chodu na mělkých ře-kách je brodová přeprava. Ženijní jednotky při ní provádějí záchrannou službu a úpravu brodů, která spočívá v jejich označení, v odstranění zátarasů a překážek, v úpravě příjezdů a výjezdů a na řekách s bystrým proudem, na brodech pro pěší v natažení lana nebo v zří-zení zábradlí. Potřeba ženijních sil na přepraviště je až jedna ženijní četa. Na brodech pro vozidla má být traktor nebo tank s lanem k vyprošťování uvázlých vozidel.

Nebrodné řeky do šířky asi 60 m a se slabým proudem přecházejí pěší jednotky plavá-

ním. Ženíjní zabezpečení záleží v záchranné službě a v obsluze člunů nebo lehkých soulodí, na nichž se převážejí zbraně pěchoty, výzbroj a výstroj slabších vojinů a štáby jednotek. Potřeba ženíjních sil na přepraviště je 1—2 ženíjní čety.

Na nebrodných řekách se zřizuje plavidlová přeprava, při níž se používá improvisovaných prostředků, místních plavidel, ženíjních loďek, skládacích ženíjních loďek, gumových člunů, obojživelných aut a výjimečně normovaných souprav.

Hlavním přepravním prostředkem mají být ženíjní skládací loďky; jsou lehké a skladné, a proto se snadno přepravují.

Ženíjní jednotky při plavidlové přepravě dodávají veslaře na normovaná a výpomocná plavidla a záchrannou službu. Potřeba ženíjních sil je 1—2 čety na přepraviště.

K přepravě tanků, dělostřelectva a jiného těžkého materiálu se zřizuje pro každý proud mechanisované divise jedno přívozové přepraviště s únosností 40 nebo 60 t. Stavba přepraviště se zahájí hned na začátku plavidlové přepravy a musí být zorganizována tak, aby první sled dostal co nejdříve podporu tanků. Přepraviště má mít aspoň tři soulodí, aby mohla být přepravena najednou tanková četa. Výhodná jsou soulodí s převýslými konci, která nemusí mít pro přistání přístavní můstky. Převýslé konce jsou dlouhé asi 6,5—8,0 m a soulodí může přistávat na kterémkoli místě břehu; je-li břeh vysoký, je třeba jej prokopat nebo prohrábnout buldozerem.

Materiál pro stavbu přístavních můstků na druhém břehu, jestliže se zřizují, se převáží s prvním koloběhem prvního sledu. Konstrukce můstků má být taková, aby byly sestaveny za 10 min. Za tu dobu musí ženíjní jednotka, která provádí úpravu druhého břehu, rozšířit průchody v zátarasech a označit a upravit cesty od přístavních můstků.

Důležitost podpory boje prvního sledu na druhém břehu tanky vyžaduje, aby přívozová přeprava byla zahájena ještě do skončení přepravy prvního sledu, t. j. asi za 20 min. od začátku přepravy. Tam, kde je to možné, na př. je-li nad místem pro přepraviště přítok nebo rameno, začne se stavba přívozových soulodí i dříve, během příprav pro plavidlovou přepravu, aby zesílení tanky mohlo být provedeno za přepravy prvního sledu.

K zřízení přepraviště o 3 převážecích soulodích s převýslými konci je třeba ženíjní roty, k obsluze stačí ženíjní četa při motorické přepravě.

Stavba mostů se zahajuje co nejdříve, jakmile to situace dovoluje. Ke stavbě se používá co možná výpomocného materiálu, aby normovaný, materiál zůstal ušetřen. Pro mechanisovanou divisi se stavějí mosty především z předem připravených prvků na rámových podporách. Na stavbu 40 t mostu je třeba při délce do 15 m ženíjní čety, do 50 m roty a do 100 m 2—3 rot. Rychlost stavby v příznivých podmínkách dosahuje 1 bm za 1—2 min., jinak 1 bm za 3—4 min.

Pro hlavní síly sboru se stavějí doplňkové výpomocné mosty z materiálu získaného na místě, k čemuž je třeba plně rozvinout ženíjní techniku. Potřeba ženíjních sil při stavbě 60 t mostu na pilotových bářkách je na 20 bm ženíjní rota, doba stavby je 3—4 hod. Ženíjní jednotky pro stavbu těchto mostů musí být předsunuty, aby mohly stavbu brzo zahájit a včas ukončit.

Přechod řeky z chodu, prováděný kterýmkoli způsobem, musí být organizovaný; proto se zřizuje regulační služba a stanoví se regulační čára na příčné cestě. Na ní se zběžně vybudují pozorovatelný pro orgány regulační služby a velitele přepravovaných součástí. Jednotky čekající na přepravu hloubí ochranné zákopy. Z regulační čáry se vytyčují a podle potřeby upravují dvě pomocné cesty, které se rozvětvují na východišti k přepravě.

Velitel přepraviště má mít tři pomocníky, z nichž první je na regulační čáře u regulačního důstojníka, druhý na východišti k přepravě, kde usměrňuje koloběhy na přepraviště, a třetí je na druhém břehu a organizuje vylovení koloběhů a jejich propouštění průchody v nepřátelských zátarasech. K regulování pohybu koloběhů a udržování pořádku jsou postaveny regulační hlídky, nejméně tři, a to na regulační čáře, na východišti k přepravě a na druhém břehu. K přímému pozorování průběhu přepravy, hladiny řeky a jejího přilehlého úseku, zejména nad přepravištěm, organizuje velitel přepraviště pozorovatelný.

5. Zabezpečení boků a dobytého terénu

Pohyblivý oddíl zatarasovací mechanisované divise, který při zahájení přechodu byl připraven chránit spolu s protitankovou zálohou zaujetí výchozí situace pro přechod řeky, se přepraví na rozkaz velitele za prvním sledem na druhý břeh, aby na ohroženém boku přehrazoval směry nepřátelských tankových útoků. Má mít zálohu min asi 200%.

K zabezpečení dobytého terénu na druhém břehu musí být přepraveny ženijní síly, aby zejména minovými zátarasami zesílily obranný boj prvního sledu. Hrozí-li nepřátelský protiútok nebo dosáhne-li první sled svého úkolu a přechází do obrany, plní kromě toho úkoly ženijního zabezpečení dobytého terénu všechny ženijní jednotky, které mohou být uvolněny z jiných úkolů. Z ženijních prostředků, kromě min a trhavin, je třeba dostatečného množství nízkých drátěných zátarasů, aby je mohla pěchota rychle položit na ohrožených směrech.

6. Úprava cest

Pro každý prapor přepravený na druhý břeh a zasazený do I. sledu je nutno zřídit pomocnou cestu. Úprava záleží ve vytyčení a odminování cesty a v odstranění překážek. Není-li cest, razí se praporem pomocná cesta terénem. Pro každý proud se zřídí plukovní cesta.

7. Zabezpečení dělostřelectva

Kromě zabezpečení přepravy provádí se jen odminování palebných postavení a cest vedoucích k nim.

8. Zabezpečení velení

Velitelské pozorovatelný a velitelská stanoviště se zřizují na druhém břehu co nejdříve, a to v lehké úpravě. Prostory pro ně a cesty k nim se odminují. K udržování spojení spojkami mezi oběma břehy se určuje malá ženijní jednotka, která udržuje spojení plavidly.

9. Ženíjní záloha

Ženíjní záloha musí být dostatečně silná, aby podle potřeby mohly být zesíleny hlavní síly při zasazení, zesíleno zabezpečení dobytého terénu předmostí, zesíleny ženijní jednotky na přepravištích nebo nahrazeny jejich ztráty a p.

Způsoby násilného přechodu řeky z chodu jsou daleko rozmanitější než přechod plánovitý a lze je dobře popsat jen v konkrétních případech. Při všech formách přechodu řeky z chodu, má-li být úspěšný, je třeba, aby velitelé všech druhů vojsk jednali odvážně, rozhodně a iniciativně. Od ženijních náčelníků se vyžaduje velká schopnost zhodnotit v ženijním smyslu situaci, která nebývá vždy jasná, navrhnout vševojskovému veliteli správné ženijní zabezpečení boje a včas je zorganizovat.

Prameny: 1. Polní řád československé branné moci.

2. Přechod přes vodní překážky (příručka pro důstojníky).

3. Článek plk. Baranova „Násilný přechod vodního toku z chodu“ (Vojenný vestník čís. 7, r. 1944; překlad otištěn v „Bojové přípravě“ č. 3, r. 1951).

4. Článek plk. I. Lejmána „O násilném přechodu kanálů a kanalisovaných řek“ (Vojeno-inženýrný žurnal; překlad otištěn v časopise „Ženísta“ čís. 3, r. 1951).

